

ECABO arbeidsmarktonderzoek

kengetallen
vmbo – mbo – Ad – hbo
in het ECABO-domein

Odile Sondermeijer

Januari 2014

Inleiding	3
Samenvatting	4
1 Het vmbo	5
1.1 Leerwegen en sectoren in het vmbo	5
1.2 Leerlingen vmbo sector economie	6
1.3 Ontwikkeling en prognose aantal vmbo-leerlingen	7
1.4 Diploma's in het vmbo	8
1.5 Van vmbo naar vervolgopleiding	8
1.6 Doorstroom van vmbo naar mbo	9
2 Het mbo	12
2.1 Instroom mbo-opleidingen in het ECABO-domein	12
2.2 Verdeling deelnemers naar leerweg en niveau	12
2.3 Ontwikkeling en prognose aantal studenten mbo en mbo economie	14
2.4 Gediplomeerden van opleidingen in het ECABO-domein	14
2.5 Doorstroom naar hbo	15
3 De Ad	18
3.1 Instroom en aantal studenten van de Ad-opleidingen in het ECABO-domein	18
3.2 Gediplomeerden van Ad-opleidingen in het ECABO-domein	19
4 Het hbo	21
4.1 Studenten in het hbo	21
4.2 Instroom hbo opleidingen in het ECABO-domein	22
4.3 Ontwikkeling en prognose aantal hbo-studenten	22
4.4 Diplomarendement in het hbo	23
4.5 Diploma's in het hbo	24

Inleiding

De instroom, doorstroom en uitstroom van vmbo, mbo, Ad en hbo in het ECABO-domein zijn de onderwerpen van deze rapportage.

De hoofdstukken geven antwoord op o.a. de volgende vragen:

- Met welke groepen deelnemers heeft het vmbo, mbo, de Ad en het hbo in het ECABO-domein te maken?
- Hoeveel gediplomeerden stromen jaarlijks vanuit deze opleidingen in op de arbeidsmarkt?
- Hoe is de doorstroom tussen de verschillende opleidingen?

Het eerste hoofdstuk gaat in op het vmbo. Aan bod komen de verdeling van leerlingen over de leerwegen en sectoren, prognoses van leerlingenaantallen en de relevante stromen van vmbo naar mbo.

Het mbo is het onderwerp in hoofdstuk 2. Het betreft hier de ontwikkeling en prognoses van deelnemeraantallen, het aantal behaalde diploma's en de doorstroom naar het hbo.

Instroom en diploma's aan de Ad- en hbo-opleidingen in het ECABO-domein worden gepresenteerd in de hoofdstukken 3 en 4. Ook wordt in het laatste hoofdstuk het studierendement in het hbo van studenten die afkomstig zijn van de havo vergeleken met het rendement van studenten met een vooropleiding in het mbo.

Samenvatting

vmbo

- In het schooljaar 2011-12 volgt 22% van de leerlingen in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs een opleiding aan het vmbo. Dit zijn er 204.000.
- Hiervan volgt ruim een derde (39%) de theoretische leerweg.
- De komende twee jaar wordt een lichte stijging verwacht van het aantal leerlingen in het vmbo. Daarna zet een daling in.
- In 2012 hebben 13.800 vmbo-leerlingen in de sector economie een diploma behaald.
- Jaarlijks stroomt zo'n 85 procent van de vmbo-gediplomeerden door naar het mbo. De belangstelling voor een vervolgopleiding op het havo neemt de laatste jaren toe. Ongeveer één op de twaalf gediplomeerden kiest hiervoor.

mbo

- In totaal zijn er in het schooljaar 2013-14 ruim 79.965 studenten aan ECABO-opleidingen. Ruim de helft van hen heeft een diploma van het vmbo.
- In vergelijking met het gehele mbo heeft ECABO meer studenten in de opleidingen op niveau 4 en meer in de beroepsopleidende leerweg (bol).
- De kwalificatierichting ICT en media heeft verreweg de meeste studenten (18.940), daarna volgt de richting Financieel-administratieve Beroepen (16.429).
- Het aantal deelnemers Banken, verzekeraars en financieel intermediairs is ten opzichte van het vorige jaar gedaald.
- Het Ministerie van OCW voorziet dat tot 2020 het aantal mbo-studenten vrijwel gelijk blijft.
- Ruim 25.000 leerlingen halen in 2012 een diploma.
- De helft (49 procent) van de gediplomeerden van de ECABO-opleidingen op niveau 4 stroomt door naar het hbo.

Ad

- Er zijn achttien Ad-opleidingen in het verlengde van ECABO-opleidingen. In het studiejaar 2012-13 hebben 666 nieuwe studenten zich ingeschreven voor deze Ad's. Ongeveer 60 procent van deze instromers heeft een diploma van een mbo-opleiding in de sector economie. Zeven procent van de instromers is afkomstig van het havo.
- In 2011 hebben 560 studenten een diploma behaald aan één van de Ad-opleidingen in het ECABO-domein.

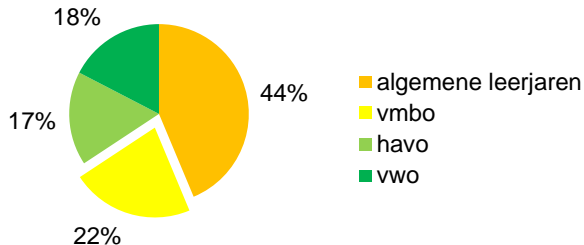
hbo

- Het aantal studenten in het hbo is voor het eerst licht gedaald ten opzichte van het vorig studiejaar, met 2.000 studenten, tot 410.400. Het hoger economisch onderwijs is met 43 procent van de studenten verreweg de grootste sector.
- Van de nieuwe instroom in het hbo heeft 22 procent een mbo-opleiding economie gevolgd en 47 procent is in het bezit van een havo diploma.
- De bachelor Commerciële economie heeft met een jaarlijkse instroom van 6.000 studenten het grootste aantal.
- Voor de komende jaren wordt er eerst nog een lichte afname en vanaf 2019 een toename van het aantal hbo-studenten verwacht.
- Per opleiding verschilt het diplomarendement, afhankelijk van de vooropleiding van de student. Procentueel halen meer mbo-ers dan havisten binnen 3, 4 of 5 jaar het hbo-diploma. Daarna halen de havisten hun achterstand in.
- In 2012 hebben 66.395 studenten een diploma in het hbo behaald. 14.046 van deze studenten hebben een diploma behaald van een hbo-opleiding in het ECABO-domein.

1 Het vmbo

In het schooljaar 2011-12 volgen 922.000 leerlingen voortgezet onderwijs. Dit aantal is licht gestegen ten opzichte van het vorige schooljaar.

Figuur 1.1 Verdeling leerlingen voortgezet onderwijs, 2011-12

Bron: CBS, 2014

In totaal zitten er in de eerste leerjaren van het voortgezet onderwijs 402.000 leerlingen. Na de algemene leerjaren maken leerlingen de keus voor een vervolgopleiding havo, vwo of vmbo. De meeste leerlingen zitten in het derde of vierde jaar van het vmbo (204.000), gevolgd door het vwo (164.000 leerlingen) en havo (153.000 leerlingen).

1.1 Leerwegen en sectoren in het vmbo

Het vmbo duurt vier jaar. De eerste twee jaren zijn de onderbouw. In de onderbouw volgen de leerlingen grotendeels hetzelfde onderwijsprogramma. De bovenbouw begint in het derde leerjaar en duurt eveneens twee jaar.

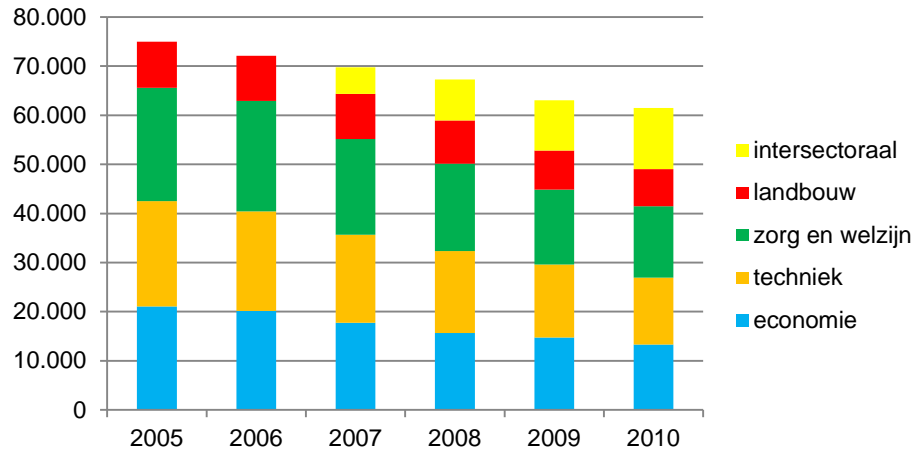
Er zijn vier verschillende leerwegen:

- de basisberoepsgerichte leerweg
- de kaderberoepsgerichte leerweg
- de gemengde leerweg
- de theoretische leerweg

Alle vmbo-leerwegen leiden naar het mbo. Gebruikelijk is dat leerlingen met een diploma van de basisberoepsgerichte leerweg naar mbo-opleidingen op niveau 2 gaan en leerlingen met diploma's van de andere leerwegen naar mbo-opleidingen op niveau 3 of 4. Leerlingen zonder vmbo-diploma kunnen op niveau 1 van het mbo instromen. Leerlingen met een diploma van de theoretische of gemengde leerweg kunnen ook doorstromen naar de vierde klas van het havo, indien de school waar ze naar toe gaan daarmee instemt.

Behalve een leerweg kiezen vmbo leerlingen ook voor één van de vier sectoren: techniek, economie, zorg & welzijn of landbouw. Binnen de theoretische leerweg is het niet verplicht om voor een sector te kiezen. Elke sector heeft een aantal afdelingen, waaruit de leerling een keuze maakt. De sector economie heeft vier afdelingen (administratie, consumptief, handel en verkoop, en mode en commercie). Daarnaast zijn er programma's met onderdelen uit meerdere afdelingen, dat zijn de intersectorale programma's. Bij economie zijn dat er twee, consumptief-breed en handel en administratie.

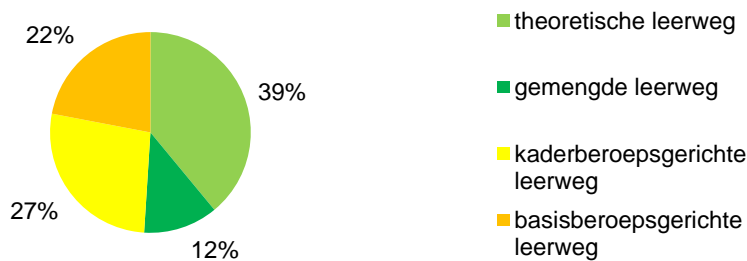
Figuur 1.2 Ontwikkeling van de instroom per sector, 2005 – 2010

Bron: Doorstroomatlas vmbo, Ministerie van OCW, 2013

Het aantal leerlingen dat instroomt in het vmbo daalt. Dat komt terug in alle vier sectoren. Vanaf het schooljaar 2007-08 worden intersectorale programma's aangeboden. De introductie van deze programma's versterkt deze trend. In de sector landbouw is de daling relatief gezien het kleinst.

Figuur 1.3 Vmbo leerlingen naar leerweg, 2012-13

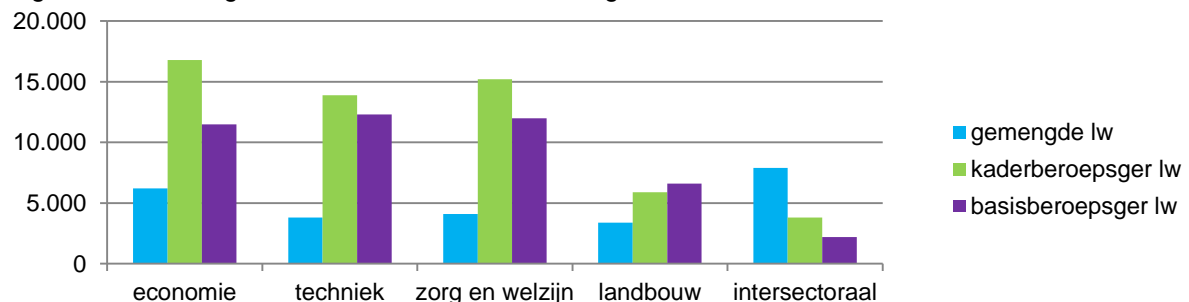
Bron: CBS, 2014

Bijna vier van de tien leerlingen kiezen voor de theoretische leerweg. Samen met de leerlingen van de gemengde en kaderberoepsgerichte leerweg zijn zij na diplomering gekwalificeerd voor de mbo-niveaus 3 en 4. Het aandeel van de kaderberoepsgerichte leerweg is groter dan dat van de basisberoepsgerichte leerweg.

1.2 Leerlingen vmbo sector economie

In de bovenbouw van het vmbo kiezen leerlingen een sector. Dit geldt niet voor de leerlingen die de theoretische leerweg volgen.

Figuur 1.4 Leerlingen vmbo naar sector en leerweg, 2012-13

Bron: CBS, 2014

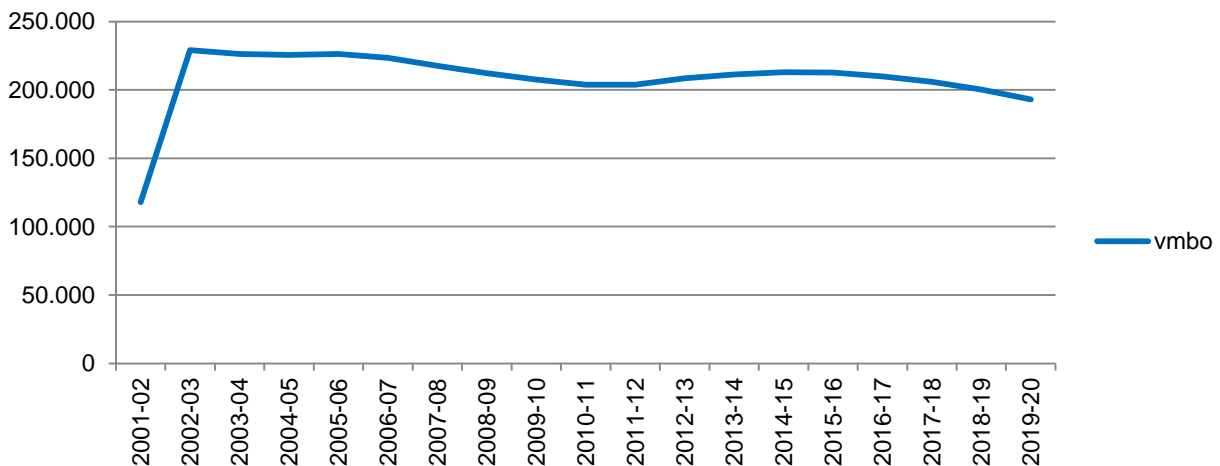
Omdat leerlingen in de theoretische leerweg niet in deze grafiek zijn opgenomen, heeft de kaderberoepsgerichte leerweg hier het grootste aantal leerlingen.

In totaal volgen 34.500 leerlingen in het vmbo in de bovenbouw een opleiding in de sector economie. In de sector zorg en welzijn zijn dit er 31.500 en in de techniek 30.000. De sector landbouw heeft, met bijna 16.000, minder leerlingen.

1.3 Ontwikkeling en prognose aantal vmbo leerlingen

Onderstaande figuur toont de aantallen leerlingen in de bovenbouw van het vmbo. Voor de periode na het schooljaar 2012-2013 zijn de te verwachten leerlingenaantallen gebaseerd op de referentieraming van het Ministerie van OCW¹.

Figuur 1.5 Ontwikkeling en prognose aantal leerlingen vmbo, 2001-20

Bron: CBS 2014, Referentieraming 2013, bewerking ECABO.

Het aantal leerlingen in de bovenbouw van het vmbo is vanaf de start van het vmbo tot het schooljaar 2012-13 afgenomen van 225.000 naar 208.000. De komende twee jaar verwacht het ministerie een lichte stijging van het aantal leerlingen en daarna zet de daling verder door. De belangrijkste oorzaken van de afname van het aantal vmbo-leerlingen zijn :

- opwaartse druk: in het onderwijsstelsel, de toename van het aantal havo en vwo leerlingen die ten koste gaat van het aantal vmbo leerlingen.
- vanaf ongeveer 2015 speelt ook de krimp in de populatie een rol.

Na 2015 valt de krimp van de populatie samen met de gevolgen van de opwaartse druk. In 2019-20 zullen volgens de prognoses in de referentieraming nog ongeveer 190.000 leerlingen in de bovenbouw van het vmbo zitten.

De afname vindt volledig bij de beroepsgerichte leerwegen plaats. De groei van het aantal leerlingen in de gemengde en theoretische leerweg loopt naar verwachting door tot 2016-17. Daarna krijgen ook die leerwegen te maken met een krimp.

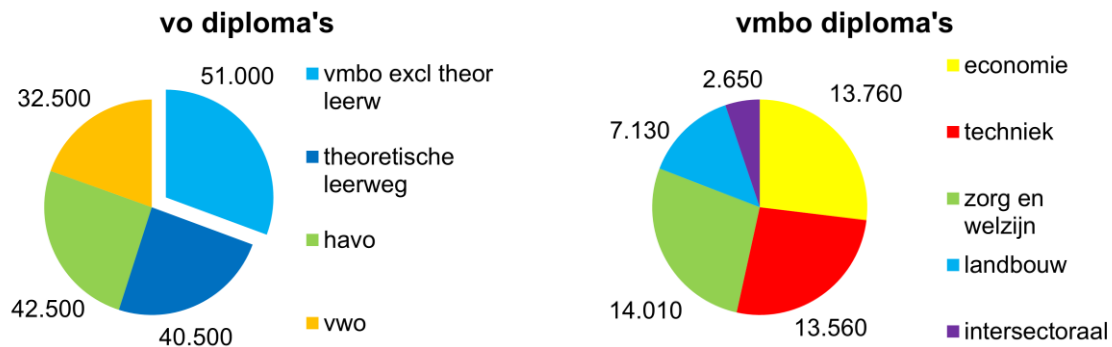
1.4 Diploma's in het vmbo

In het schooljaar 2010-11² halen 167.000 leerlingen een diploma in het voortgezet onderwijs.

¹ Referentieraming 2013, Ministerie van OCW, 2013

² De meest recente diplomagegevens zijn van het schooljaar 2010-11

Figuur 1.6 Vo- en vmbo-diploma's naar niveau en sector, 2010-11

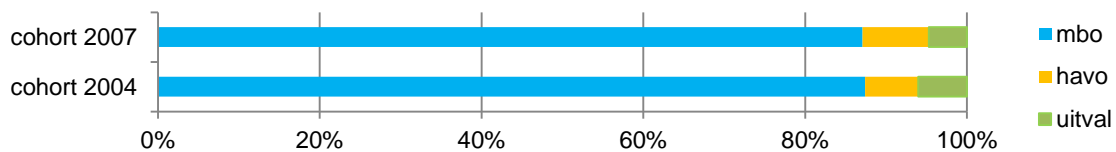
Bron: CBS, 2014

De groep gediplomeerden van het vmbo exclusief theoretische leerweg is met 51.000 gediplomeerden het grootst. Het aantal gediplomeerden van het havo en vmbo theoretische leerweg is ongeveer even groot, ruim 40.000. De sector met de meeste gediplomeerden is zorg en welzijn. Daarna volgen economie en techniek.

1.5 Van vmbo naar vervolgopleiding

De meeste vmbo-ers stromen door naar het mbo. Onderstaande figuur toont de doorstroom naar vervolgonderwijs van de vmbo leerlingen naar die in 2004 en 2007 zijn gestart in het derde leerjaar van het vmbo, en het aandeel van hen dat niet doorstroomt naar havo of mbo (uitval).

Figuur 1.6 Doorstroom vmbo en uitval, cohort 2007 en 2004

Bron: Doorstroomatlas vmbo Ministerie van OCW, 2013

Van het cohort 2004 en 2007 stroomt 87 procent van de gediplomeerden door naar het mbo. Dit aandeel is de laatste jaren stabiel.

De doorstroom verschilt per leerweg in het vmbo. Leerlingen van de basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerweg stromen vaker door naar het mbo dan leerlingen van de gemengde leerweg en theoretische leerweg. Dat komt doordat een deel van de leerlingen van deze leerwegen naar het havo gaat. De belangstelling voor het havo is de laatste jaren toegenomen. In onderstaande tabel wordt de doorstroom naar vervolgonderwijs gepresenteerd van de leerlingen die in 2004 en 2007 zijn gestart in het derde leerjaar van het vmbo.

Tabel 1.1 Doorstroom naar mbo en havo, naar leerweg, vmbo cohort 2004 en 2007

instroom in derde jaar vmbo naar leerweg	cohort 2004				cohort 2007			
	2004 aantal	uitval %	mbo %	havo 4 %	2007 aantal	uitval %	mbo %	havo 4 %
basisberoepsgerichte leerweg	30.705	9,2	90,7	0,02	25.302	6,2	93,7	0,0
kaderberoepsgerichte leerweg	27.665	4,8	95,1	0,14	28.250	3,9	95,9	0,2
gemengde leerweg	12.640	3,4	86,5	10,0	14.758	3,0	84,7	12,3
theoretische leerweg	34.766	4,9	78,6	16,4	33.611	4,9	75,8	19,2
totaal	105.776	6,0	87,4	6,6	101.921	4,7	87,1	8,2

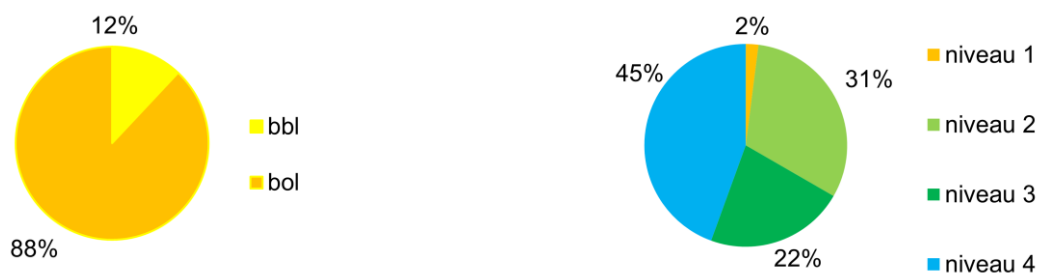
Bron: Doorstroomatlas vmbo Ministerie van OCW, 2013

Ongeveer 5 procent verlaat na het vmbo het onderwijs. Een deel van deze leerlingen volgt wel een opleiding, maar niet op een door de overheid bekostigde instelling. Ze gaan bijvoorbeeld naar het private onderwijs, of ze volgen een opleiding bij de krijgsmacht of de politie. Het percentage leerlingen dat na het vmbo het door de overheid betaalde onderwijs verlaat, is het hoogst voor leerlingen uit de basisberoepsgerichte leerweg (6,2 procent) en het laagst voor leerlingen uit de gemengde leerweg (3,0 procent).

1.6 Doorstroom van vmbo naar mbo

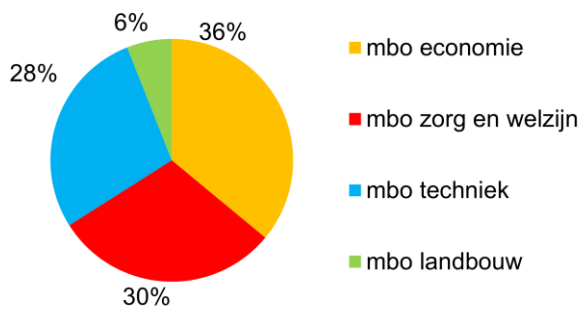
Bij de doorstroom naar het mbo maken leerlingen drie keuzes: voor een leerweg, een sector en voor het niveau van de opleiding. De linker figuur toont de verdeling naar leerweg van de instroom van de vmbo-verlaters die zich in 2011-12 hebben ingeschreven in het mbo. De rechter figuur toont de verdeling naar niveau.

Figuur 1.8 Doorstroom van vmbo naar mbo, naar leerweg en niveau, 2011-12

Bron: CBS, 2014

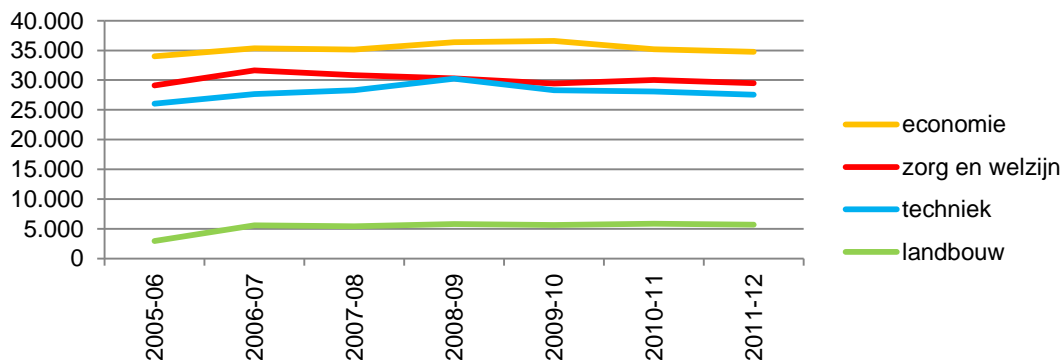
Figuur 1.9 Doorstroom van vmbo naar mbo naar sector, 2011-12

Bron: CBS, 2014

Ruim een derde van het aantal vmbo leerlingen die zich in het schooljaar 2011 -12 inschreven voor een mbo-opleiding, koos voor een vervolgopleiding in de sector economie. Drie van de tien leerlingen kozen voor de sector zorg en welzijn.

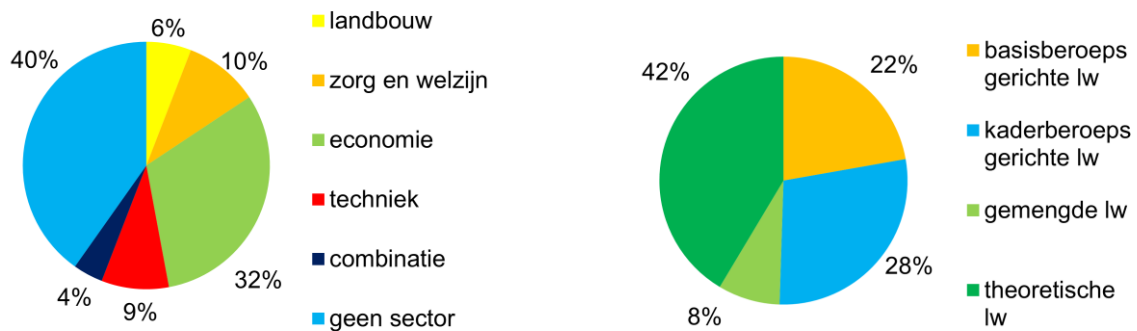
Figuur 1.10 Doorstroom naar sector, vanaf 2005-06

Bron: CBS, 2014

In de afgelopen twee jaren is de instroom van de vmbo-leerlingen per sector vrijwel stabiel. De instroom in de techniek steeg in 2008-09 en was toen vrijwel gelijk aan de instroom in de richting zorg en welzijn. De instroom in de sector economie is het hoogst en was in de jaren 2008-09 en 2009-10 iets verhoogd. In 2011-12 schreven 34.750 vmbo-leerlingen zich in voor een mbo-opleiding in de sector economie.

Figuur 1.11 Instroom vmbo leerlingen in mbo-opleidingen economie naar sector vmbo (links) en leerweg (rechts), 2011-12

Bron: CBS, 2014

Bovenstaande figuren laten de verdeling zien van de instroom van vmbo-leerlingen in de mbo-opleidingen economie³. De grootste groep instromers is afkomstig van het vmbo-t. Zij hebben niet voor een sector gekozen. Daarna volgen de leerlingen van de vmbo-opleidingen in de sector economie en de leerlingen van de kaderberoepsgerichte leerweg.

In vergelijking met het totaal aantal leerlingen per leerweg dat instroomt in het mbo, is de instroom in de sector economie van leerlingen vanuit de theoretische leerweg relatief groot. In totaal is 29 procent van de instromende vmbo leerlingen afkomstig van de theoretische leerweg. Bij de sector economie is hun aandeel 40%.

Een kwart van de instromers is afkomstig van een vmbo-sector die niet verwant is aan de sector economie.

---

³ In de sector economie zitten naast de opleidingen in het ECABO-domein ook de opleidingen van Kenniscentrum Handel, Kenwerk en SVO

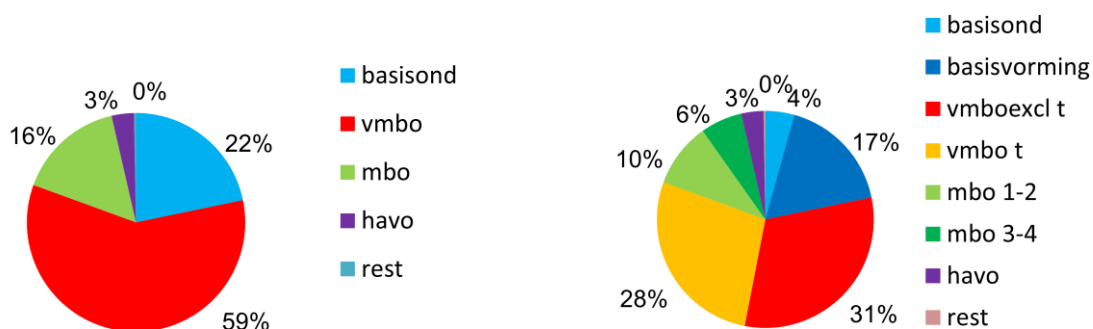
2 Het mbo

In het schooljaar 2013-14 zijn er 495.215 studenten in het mbo. Hiervan zijn 79.965 studenten ingeschreven voor een opleiding in het ECABO-domein. Dit is 16 procent van het totale aantal.

2.1 Instroom mbo-opleidingen in het ECABO-domein

In het schooljaar 2013-14 startten 47.700 studenten met een mbo-opleiding in het ECABO-domein.

Figuur 2.1 Instroom ECABO-opleidingen naar vooropleiding, 2013 - 14

Bron: DUO, 2014

Bijna een kwart van de 47.700 studenten die starten met een opleiding in het ECABO-domein heeft geen diploma van het voortgezet onderwijs⁴. Ruim de helft is in het bezit van een vmbo-diploma en één op de zes komt van een andere mbo-opleiding.

De vooropleiding van de studenten verschilt per mbo-niveau.

Tabel 2.1 Instroom ECABO opleidingen naar mbo-niveau en vooropleiding, 2013-14

	basis-onderwijs	vmbo (excl t)	vmbo t	mbo 1 of 2	mbo 3 of 4	havo	andere vooropleiding	totaal
niveau 1	18	12	1	5	-	-	-	36
niveau 2	3.691	5.649	1.065	1.493	232	118	35	12.283
niveau 3	2.037	3.708	2.233	1.878	213	219	31	10.319
niveau 4	4.624	5.558	9.829	1.209	2.527	1.238	79	25.064
totaal	10.370	14.927	13.128	4.585	2.972	1.575	145	47.702

Bron: DUO 2014, bewerking ECABO, 2014

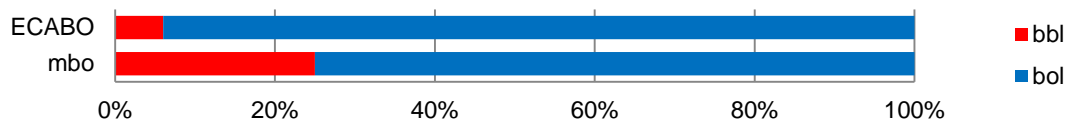
Het merendeel van de studenten die zich inschrijven voor een ECABO-opleiding op niveau 4 heeft een afgeronde vmbo-opleiding theoretische leerweg. Onder de instromers van de opleidingen op niveau 2 en 3 heeft de grootste groep een afgeronde vooropleiding vmbo van de overige leerwegen.

2.2 Verdeling studenten naar leerweg en niveau

In onderstaande figuren wordt de verdeling van studenten naar leerweg en niveau van ECABO vergeleken met die van het gehele mbo.

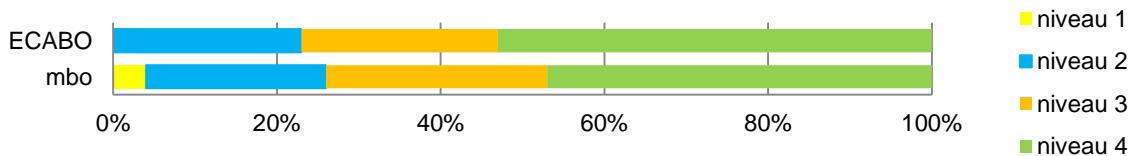
⁴ Waarschijnlijk heeft een deel van deze leerlingen het vmbo-diploma niet behaald en het onderwijs vervolgen op het mbo.

Figuur 2.2 Verdeling studenten ECABO en mbo naar leerweg, 2013-14

Bron: DUO, 2014

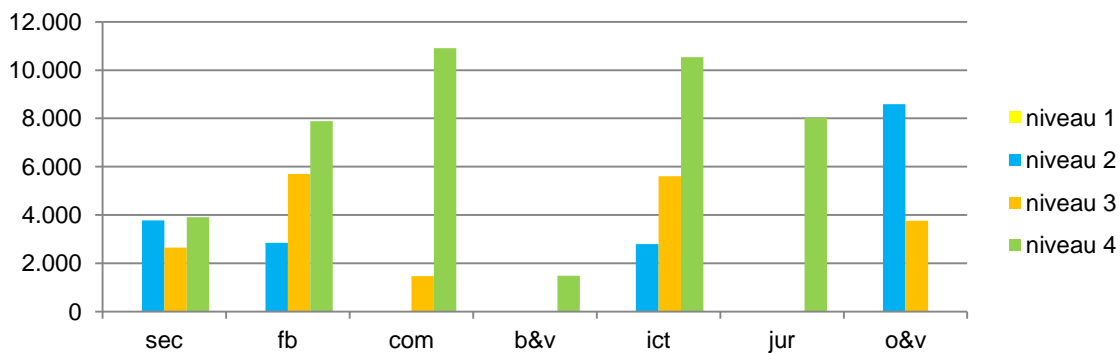
Figuur 2.3 Verdeling studenten ECABO en mbo naar niveau, 2013-14

Bron: DUO, 2014

Bij de ECABO-opleidingen zitten relatief gezien minder studenten in de bbl, minder in de niveau 3 en meer in de niveau 4 opleidingen dan in het gehele mbo.

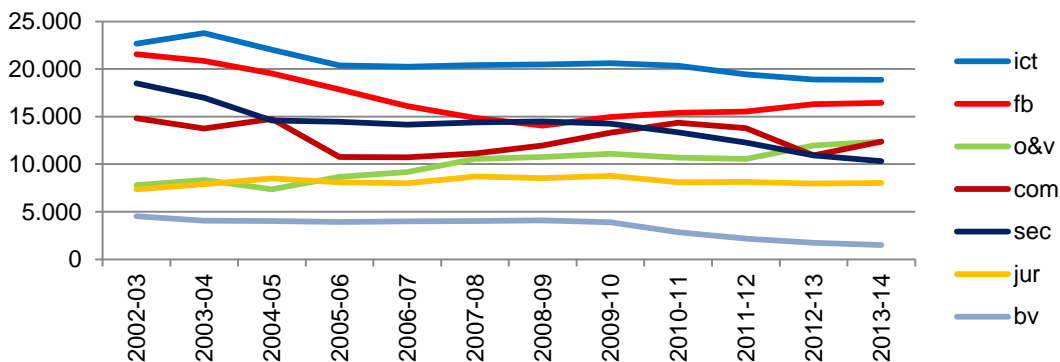
Figuur 2.4 Verdeling studenten naar kwalificatierichting en niveau, 2013-14

Bron: DUO, 2014

De kwalificatierichting ICT en media heeft met 18.940 verreweg de meeste studenten. Daarna volgen Financieel-administratieve beroepen met 16.429 studenten en Commerciële beroepen en Orde en veiligheid (ongeveer 14.300 studenten). De richtingen ICT en media en Commerciële beroepen hebben veel studenten op niveau 4. De richting Orde en veiligheid heeft veel studenten op niveau 2.

Figuur 2.5 Ontwikkeling aantal studenten per kwalificatierichting vanaf 2002-03

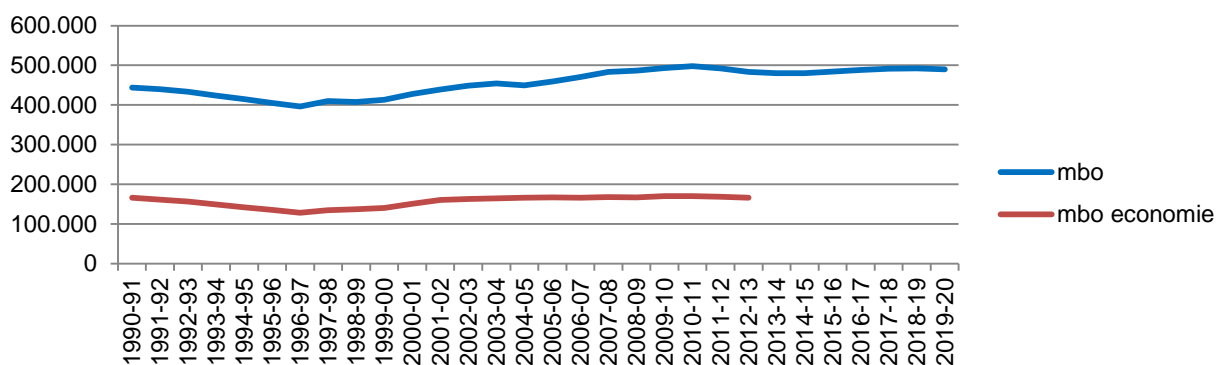
Bron: DUO, 2003 - 2014

In het schooljaar 2013 – 14 is het aantal studenten van de kwalificatierichtingen Financieel-administratieve beroepen, Commerciële beroepen, Juridische beroepen en Orde en veiligheid gestegen. Een daling gedurende vele jaren van het aantal studenten vindt plaats bij de richtingen Secretariële beroepen en Banken, verzekeraars en financieel intermediairs.

2.3 Ontwikkeling en prognose aantal studenten mbo en mbo economie

De Referentieraming 2013 van het Ministerie van OCW bevat een prognose voor het aantal mbo-studenten van de door het Ministerie van OCW bekostigde opleidingen. Dit betekent dat de prognoses niet van toepassing zijn op de studenten van de sector landbouw, die door het Ministerie van Economische Zaken worden gefinancierd.

Figuur 2.6 Ontwikkeling en prognose aantal studenten mbo 1990-2020 en ontwikkeling aantal studenten mbo economie 1990-2013

Bron: CBS 2014, Referentieraming 2013, bewerking ECABO.

In totaal zijn er in het studiejaar 2012-13 ruim 480.000 door OCW bekostigde studenten.

Als gevolg van het teruglopend aantal van het vmbo-ers, daalde het aantal deelnemers tot 1997. Daarna is dit toegenomen door een stijgende deelname aan het mbo op oudere leeftijden.

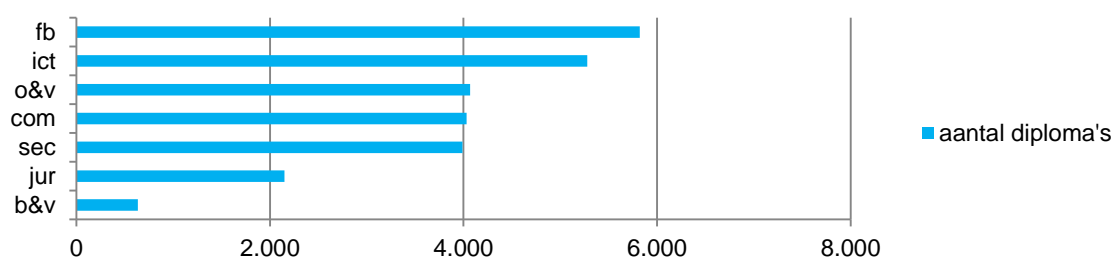
De referentieraming voorziet dat het aantal mbo-studenten tot 2020 vrijwel gelijk blijft. Het ministerie verwacht een sterke stijging van het aantal bol-studenten (bijna 400.000 in 2020) en een sterke daling van het aantal bbl-studenten. Er is een grote onzekerheidsmarge rond deze raming, vanwege de afhankelijkheid van de conjunctuur. Met name gaat het hier om de ontwikkeling van de werkgelegenheid in technische beroepen. De deelname aan niveau 4 opleidingen vertoont tot 2020 een stijgende lijn, daarna treedt tot 2030 een daling in. De deelname aan opleidingen op niveau 1 is vrijwel stabiel tot 2020. Die aan de niveau 2 en 3 opleidingen zullen volgens de referentieraming dalen vanaf het huidige schooljaar.

De referentieraming doet geen uitspraken over de ontwikkeling van het aantal mbo-economie studenten na het huidige schooljaar.

2.4 Gediplomeerden van opleidingen in het ECABO-domein

In 2012 hebben 25.984 leerlingen een mbo diploma van een ECABO-opleiding behaald.

Figuur 2.7 Aantal diploma's naar kwalificatierichting ECABO, 2012

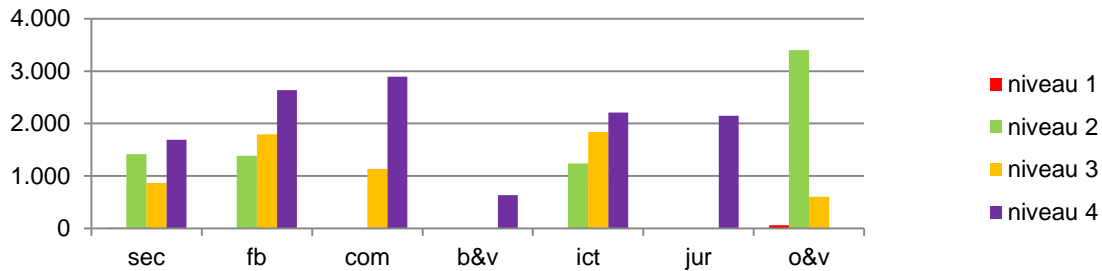

Bron: DUO, 2013

De kwalificatierichtingen met de meeste diploma's zijn Financieel administratieve beroepen (5.820 diploma's) en ICT en media (5.250 diploma's). Bijna de helft (47 procent) van de diploma's is op niveau 4. In totaal is 29 procent van de diploma's op niveau 2 en 24 procent op niveau 3.

De volgende figuur toont de verdeling van de diploma's naar kwalificatierichting en niveau.

Figuur 2.8 Diploma's naar kwalificatierichting en niveau, 2012

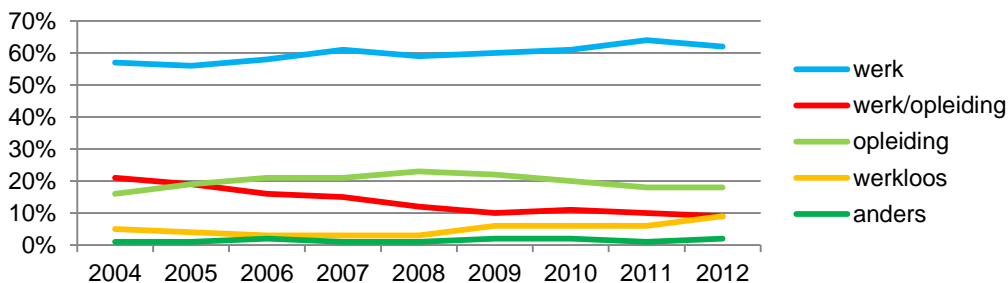
Bron: DUO, 2013

De richting Orde en veiligheid heeft de meeste diploma's op niveau 2, Commerciële beroepen de meeste op niveau 4.

2.5 Doorstroom van mbo naar hbo

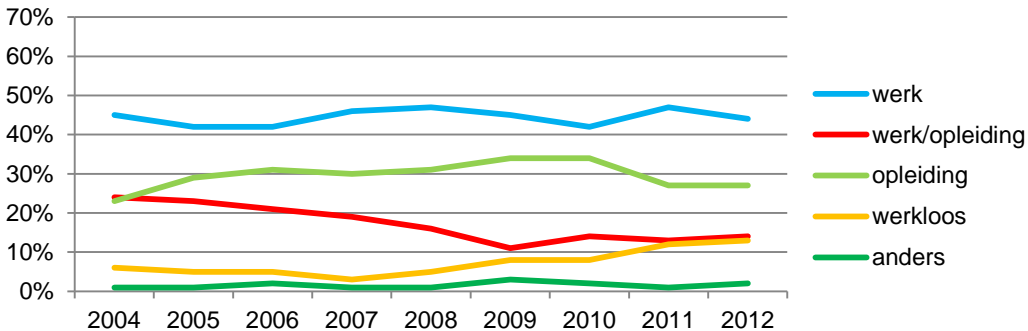
In 2013 heeft Bureau DUO Onderwijsonderzoek net als in voorgaande jaren onderzoek uitgevoerd naar de bestemming van mbo-verlaters. Opleiding in de categorieën 'opleiding' en 'opleiding en werk' betreft hier dus een opleiding buiten het mbo. Het moment van onderzoek is een half jaar na het behalen van het diploma.

Figuur 2.9 Bestemming mbo-verlaters mbo totaal, vanaf 2004

Bron: Gediplomeerden van het mbo van opleidingen ECABO, DUO Onderwijsonderzoek, 2013

Figuur 2.10 Bestemming mbo-verlaters ECABO, vanaf 2004

Bron: Gediplomeerden van het mbo van opleidingen ECABO, DUO Onderwijsonderzoek, 2013

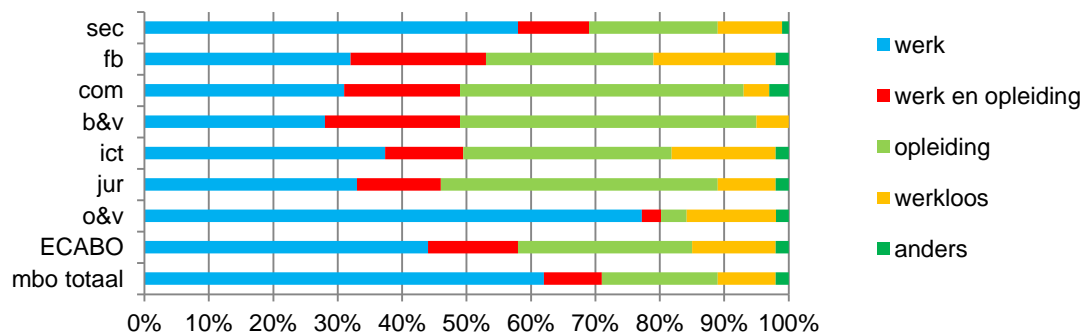
Gediplomeerde mbo-verlaters van de ECABO-opleidingen volgen vaker een opleiding en zijn minder vaak aan het werk dan alle gediplomeerde mbo-verlaters.

Eind 2012 hebben 6 van de 10 mbo-gediplomeerden op het tijdstip van ondervraging een baan. Eén op de elf combineert werk en opleiding en bijna een vijfde (18 procent) volgt een opleiding. Van de ECABO mbo-verlaters volgt 27 procent een opleiding en is 44 procent aan het werk. Op het moment van onderzoek is 13 procent (nog) werkloos. Na een afname van dit werkloosheidspercentage (tot 3 procent in 2007) is dit in de jaren na 2007 opgelopen.

Ten opzichte van de metingen in vorige jaren is er een daling van het aandeel gediplomeerde mbo-verlaters dat werk combineert met een opleiding, zowel bij ECABO als in het totale mbo. Het aandeel mbo-verlaters dat een half jaar na diplomering werkt, is bij ECABO gedaald en bij mbo totaal licht gestegen.

De volgende figuur toont per kwalificatierichting van ECABO de bestemming van gediplomeerden die het mbo hebben verlaten.

Figuur 2.11 Bestemming van de ECABO mbo-verlaters naar kwalificatierichting, 2012

Bron: Gediplomeerden van het mbo van opleidingen ECABO, DUO Onderwijsonderzoek, 2013

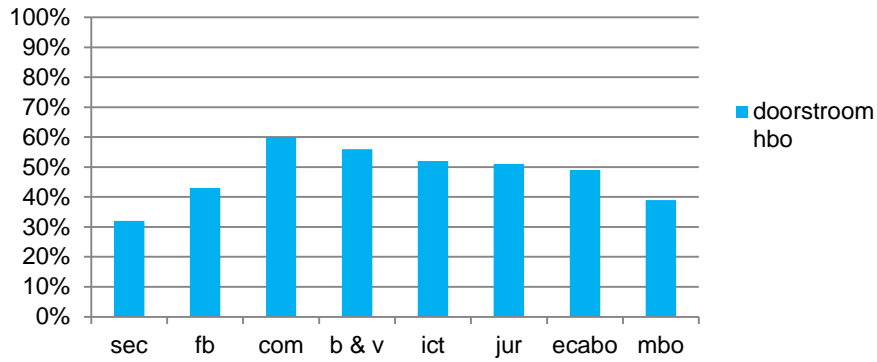
Uit bovenstaande figuur blijkt het volgende:

- Een relatief groot deel van de gediplomeerde mbo-verlaters van de kwalificatierichtingen Orde en veiligheid en Secretariële beroepen gaat werken (resp. 78 procent en 58 procent).
- Ongeveer de helft van gediplomeerden van de richtingen Banken, verzekeraars en financieel intermediairs (46 procent), Commerciële beroepen (44 procent) en Juridische beroepen (43 procent) kiest na diplomering voor een fulltime vervolgopleiding. Het gemiddelde voor ECABO is 27 procent.
- Het grootste aandeel werkloze gediplomeerden is aangetroffen onder gediplomeerden Financieel-administratieve beroepen (19 procent) en ICT en media (16 procent). Daarna volgen Orde en veiligheid (14 procent) en Secretariële beroepen (10 procent). Het gemiddelde voor ECABO is 13 procent, voor mbo totaal is dit 9 procent.

Na het behalen van het diploma op niveau 4 is het mogelijk door te stromen naar het hbo.

Figuur 2.12 Doorstroom naar het hbo naar kwalificatierichting ECABO, 2012

Bron: Gediplomeerden van het mbo van opleidingen ECABO, DUO Onderwijsonderzoek, 2013

Het aandeel ECABO-gediplomeerden van opleidingen op niveau 4 dat doorstroomt naar een hbo-opleiding is 49 procent. Voor mbo totaal is dit 39 procent. Bij vergelijking van de ECABO-richtingen blijkt dat dit aandeel het hoogst is bij de richting Commerciële beroepen. Daarna volgen Juridische beroepen en Financieel administratieve beroepen.

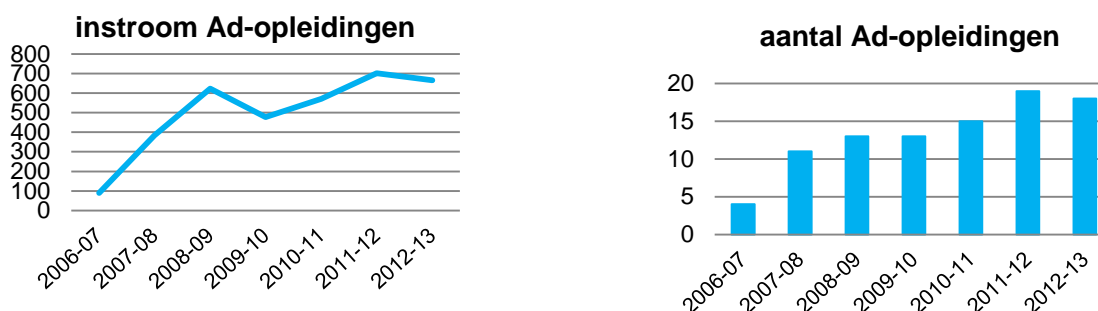
3 De Ad

Er bestaat sinds het studiejaar 2006-2007 een nieuw type hoger onderwijs, een tweejarige studie met een eigen wettelijke graad: de Associate degree (Ad). De Ad is vooral bedoeld voor werkenden die weer een studie willen oppakken en voor degenen die na hun mbo-4-opleiding best nog willen doorstuderen, maar niet voor een vierjarige hbo bachelor willen kiezen.

3.1 Instroom en aantal studenten van Ad-opleidingen in het ECABO-domein

In het studiejaar 2012-13 zijn er 18 Ad-opleidingen direct in het verlengde van de ECABO-kwalificatierichtingen. In totaal zijn er dan 666 studenten ingeschreven voor een Ad-opleiding in het ECABO-domein.

Figuur 3.1 Ontwikkeling van de instroom van Ad-opleidingen in het ECABO-domein, vanaf 2006-07

Bron: cijfers.hbo-raad.nl, 2014

Tabel 3.1 Instroom Ad-opleidingen in het ECABO-domein, vanaf 2006-07

Ad-opleiding ECABO-domein	studiejaar						
	2006-07	2007-08	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13
Accountancy	4	52	209	89	83	200	137
Assistent marketeer	-	48	26	27	35	12	22
Bedrijfseconomie	-	-	-	-	3	31	31
Bedrijfskunde	-	-	-	-	80	47	29
Bedrijfskundige informatica	-	3	7	13	4	-	-
Crossmediale communicatie	-	2	41	68	44	33	25
Eventmanager	-	73	55	53	54	72	72
Financial services management	-	-	-	-	-	3	1
Financiële dienstverlening	-	28	16	13	14	9	-
ICT beheer	-	-	-	-	-	3	6
ICT service management	-	-	-	-	-	8	14
Informatica	-	-	-	-	-	-	1
Informatiedienstverlening en -management	1	3	6	2	9	4	5
Integrale handhaving en omgevingsrecht	-	-	22	7	6	4	8
Intercedent	-	2	1	5	1	4	4
IT service management	-	-	6	4	3	14	5
Marketing management	-	5	11	10	11	12	11
Officemanagement	-	-	-	-	-	33	89
Personeel en arbeid	42	57	69	51	55	-	-
Small business en retail management	43	112	154	136	169	208	201
Sociaal financiële dienstverlening	-	-	-	-	-	5	5
Totaal	90	385	623	478	571	702	666

Bron: cijfers.hbo-raad.nl, 2014

In het studiejaar 2006-07 zijn vier Ad-opleidingen van start gegaan: Accountancy, Informatiedienstverlening en management, Personeel en arbeid en Small business en retail management. In totaal zijn er dan 90 inschrijvingen. In het studiejaar 2008-09 is dit aantal opleidingen

gegroeid tot 13 en zijn er 154 instromers. In het studiejaar daaropvolgend daalt het aantal instromers en daarna komt de stijgende lijn terug tot en met het studiejaar 2012-13. Dan zijn er in totaal 666 instromers aan 18 Ad-opleidingen in het ECABO-domein.

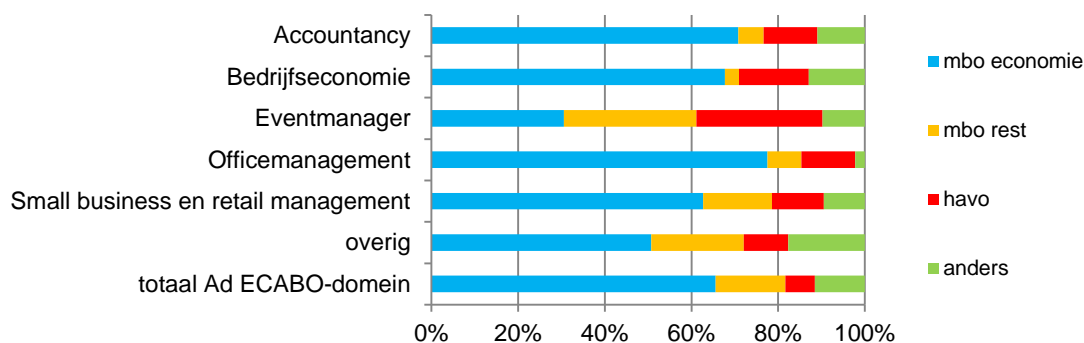
De Ad's Personeel en arbeid, Financiële dienstverlening en Bedrijfskundige informatica hebben de laatste studie jaren geen instroom meer.

De Ad-opleidingen in het ECABO-domein die vanaf 2011 van start zijn gegaan zijn de volgende:

- Financial services management
- Informatica
- Sociaal financiële dienstverlening.

In het studiejaar 2012-13 zijn bij 14 van de 20 opleidingen minder dan 30 instromers. De Ad Small business en retail management heeft de grootste nieuwe instroom met 199 studenten. Daarna volgt de Ad Accountancy met 137 nieuwe studenten.

Figuur 3.2 Instromers Ad naar vooropleiding, 2010–11

Bron: cijfers.hbo-raad.nl, 2014

De meeste instromers, zes van de tien, van een Ad-opleiding in het ECABO-domein zijn afkomstig van een mbo-opleiding economie. Bij de Ad-opleidingen Officemanagement, Accountancy en Bedrijfseconomie is dit aandeel hoger.

Er zijn in het studiejaar 2012-13 2.163 studenten die zijn ingeschreven voor één van de Ad-opleidingen in het ECABO-domein. De Ad's Accountancy en Small business en retail management zijn verreweg de grootste studies, met respectievelijk 422 en 663 studenten. Ongeveer de helft van deze Ad's heeft minder dan 50 studenten.

3.2 Gediplomeerden van Ad-opleidingen in het ECABO-domein

In 2011 zijn er in totaal 559 gediplomeerden aan de Ad-opleidingen in het ECABO-domein. Het jaar ervoor waren dat er 429.

De volgende tabel toont het aantal gediplomeerden van de Ad-opleidingen in het ECABO-domein vanaf 2007.

Figuur 3.2 Diploma's aan Ad opleidingen vanaf 2007

Ad-opleiding ECABO-domein	jaar				
	2007	2008	2009	2010	2011
Accountancy	12	150	62	94	187
Assistent marketeer	-	2	21	30	33
Bedrijfseconomie	-	-	-	-	1
Bedrijfskunde	-	-	-	47	53
Crossmediale communicatie	-	2	39	35	55
Eventmanager	-	34	40	30	44
Financiële dienstverlening	-	11	24	10	15
Informatiedienstverlening en -management	10	6	9	10	12
Integrale handhaving en omgevingsrecht	-	7	8	11	8
Intercedent	-	-	2	1	1
IT service management	-	3	3	8	3
Marketing management	-	8	13	1	10
Small business en retail management	60	129	158	152	137
Totaal	82	352	379	429	559

Bron: cijfers.hbo-raad.nl, 2014

De Ad-opleidingen Accountancy en Small business en retail management hebben verreweg de meeste gediplomeerden.

Er zijn 8 opleidingen die (nog) geen gediplomeerden hebben, deze zijn:

- Bedrijfskundige informatica
- Financial services management
- ICT beheer
- ICT service management
- Informatica
- Officemanagement
- Personeel en arbeid
- Sociaal financiële dienstverlening.

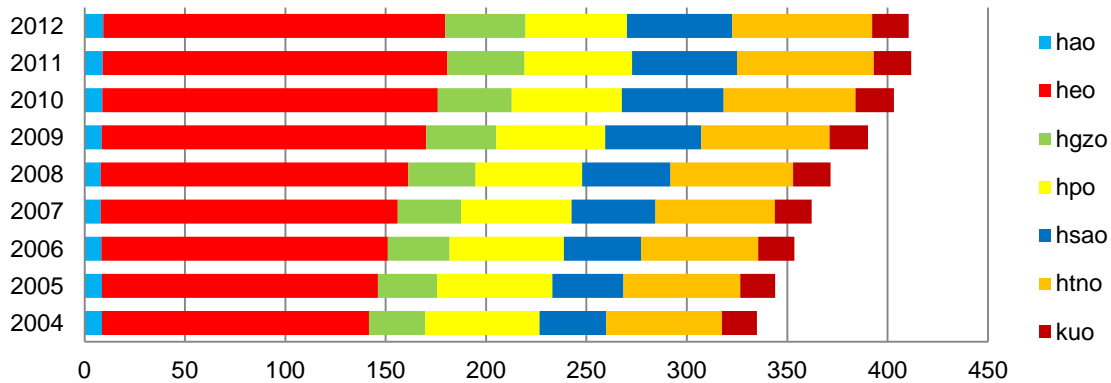
Er zijn geen gegevens over de doorstroom van gediplomeerden van Ad opleidingen naar het hbo.

4 Het hbo

4.1 Studenten in het hbo

In het studiejaar 2012-13 volgen 410.400 studenten een opleiding in het hbo.

Figuur 4.1 Studenten hbo per sector en jaar, vanaf 2004 (x 1.000)

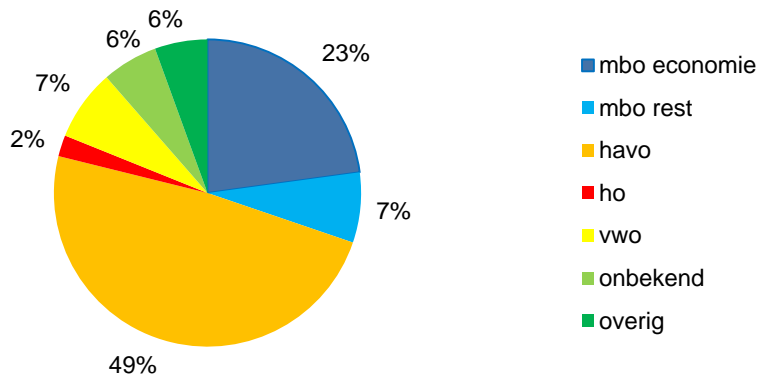

Bron: cijfers.hbo-raad.nl, 2014

In het studiejaar 2012-13 is voor het eerst sinds jaren het aantal ingeschreven studenten in het hbo gedaald. Ten opzichte van het jaar daarvoor is er een daling van bijna 2.000 studenten.

Het hoger economisch onderwijs (heo) is met een aandeel van 43 procent van het aantal studenten veruit de grootste sector binnen hbo. Daarna volgt de technische sector met ongeveer 17 procent. Het hao, de agrarische sector, is de kleinste met 2 procent van het aantal studenten.

Figuur 4.2 Instroom heo naar vooropleiding, 2012-13

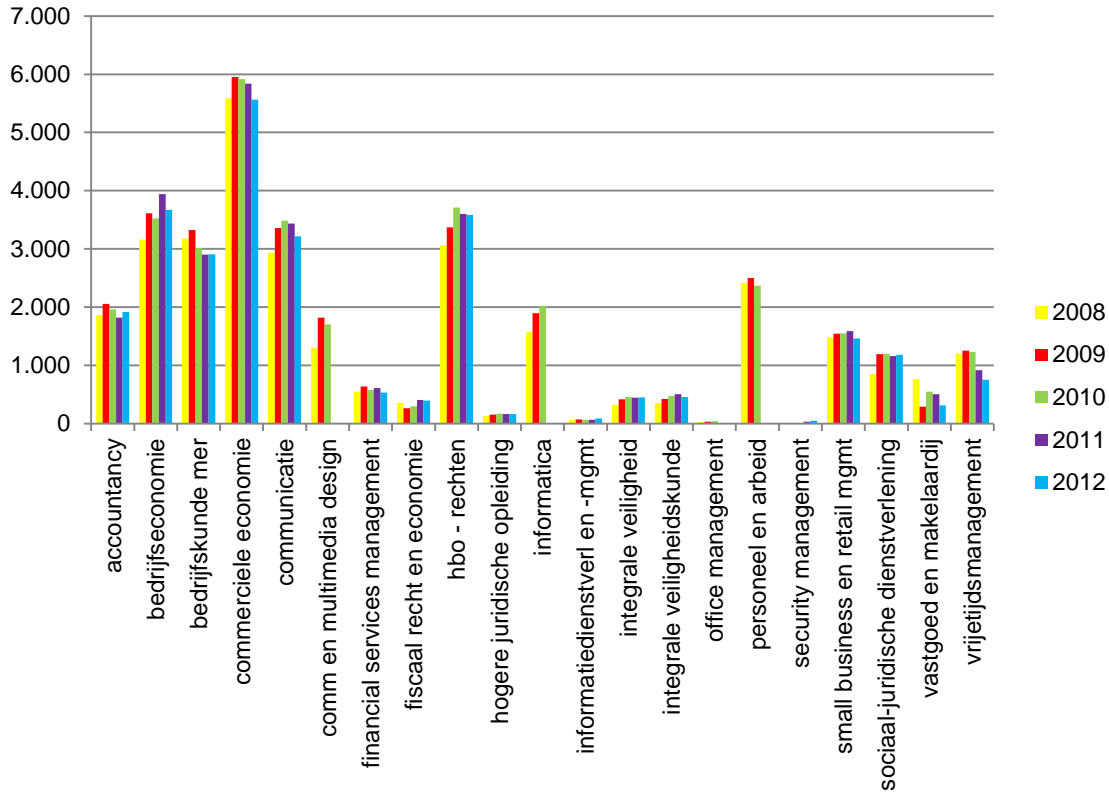
Bron: cijfers.hbo-raad.nl, 2014

In totaal zijn in 2012-13 bijna 50.000 nieuwe studenten ingestroomd in het heo. Bijna de helft van hen heeft havo als vooropleiding. Bijna drie van de tien zijn in het bezit van een diploma van het mbo. Drie kwart van deze laatste groep heeft een diploma van één van de economie opleidingen in het mbo.

4.2 Instroom hbo-opleidingen in het ECABO domein

In het studiejaar 2012-13 zijn er bijna 27.000 studenten die instromen in één van de hbo-opleidingen in het ECABO-domein. In 2010 is dit aantal gestegen tot een totaal van 34.328, daarna daalt dit aantal.

Figuur 4.3 Instroom hbo-opleidingen ECABO-domein, vanaf 2008

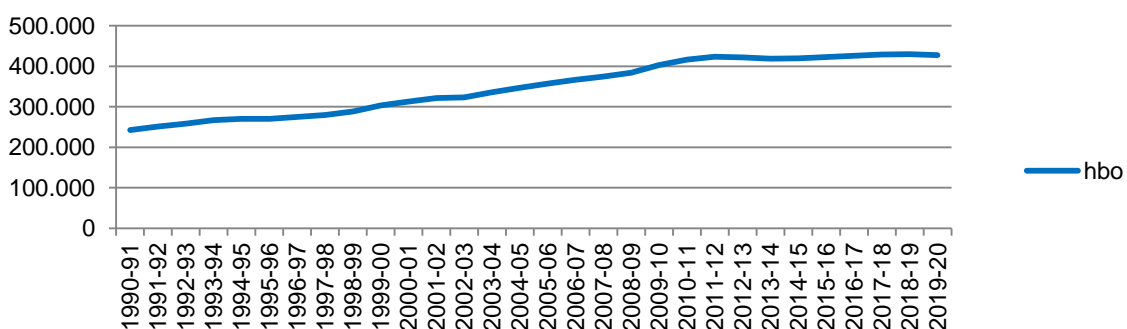
Bron: cijfers.hbo-raad.nl, 2014

Van de hbo-opleidingen in het ECABO-domein heeft de bachelor Commerciële economie de meeste instromers, rond de 6.000 per jaar. Daarna volgen de bachelors Bedrijfseconomie en Hbo-rechten. Bij de meeste opleidingen is de instroom van nieuwe studenten gedurende de laatste jaren gedaald.

4.3 Ontwikkeling en prognose aantal hbo-studenten

Onderstaande figuur toont de feitelijke ontwikkeling van het aantal studenten in het hbo en de verwachte ontwikkeling die wordt voorzien in de Referentieraming 2013.

Figuur 4.4 Ontwikkeling en prognose aantal studenten hbo, 1990 - 2020

Bron: CBS 2014, Referentieraming 2013, bewerking ECABO.

Het aantal hbo-studenten is vanaf 1990 toegenomen. In 1990 waren er 313.000 studenten. In het studiejaar 2012-13 is er een maximum van 424.000 studenten. Daarna treedt een lichte daling in tot 2016. Het ministerie voorziet in de periode daarna weer een licht stijgend aantal studenten, onder andere als gevolg van een tijdelijke groeigolf in de populatie.

4.4 Diplomarendement in het hbo

Jaarlijks presenteert de Vereniging Hogescholen het rendement van opleidingen. Bijna de helft van de heo-studenten (48,1 procent), haalt binnen vijf studiejaar een bachelorsdiploma. Gemiddeld, voor het hele hbo, is dit 53,7 procent. Na acht studiejaar is dit aandeel vergroot tot 67 procent. Het gemiddelde voor het hele hbo is dan 70 procent.

Tabel 4.1 Diplomarendement in het hbo naar vooropleiding havo en mbo, vanaf startjaar 2001, in %

startjaar hbo	vooropleiding mbo							vooropleiding havo						
	3 jaar	4 jaar	5 jaar	6 jaar	7 jaar	8 jaar	9 jaar	3 jaar	4 jaar	5 jaar	6 jaar	7 jaar	8 jaar	9 jaar
2001	18	46	57	61	64	66	67	2	35	53	62	67	70	72
2002	17	44	56	61	64	66	67	2	36	54	62	67	70	72
2003	17	44	56	61	64	66	67	2	35	53	62	67	70	72
2004	16	42	55	60	63	65		1	33	52	61	66	70	
2005	14	41	53	49	62			1	31	49	59	65		
2006	13	38	50	46				1	29	47	58			
2007	12	37	50					0	27	47				
2008	11	34						1	28					
2009	9							0						

Bron: Ecbo, Stroom en onderstromen in vmbo, mbo en hbo, 2013

Uit de analyse van het diplomarendement gerelateerd aan de verblijfsduur in het hbo blijkt dat er procentueel meer mbo-ers dan havisten binnen 3, 4 of 5 jaar het hbo-diploma halen. Pas in het zesde verblijfsjaar in het hbo lopen de havisten de achterstand in. Uiteindelijk behaalt 67 procent van de mbo-ers en 72 procent van de havisten uit het startjaar 2001, 2002 en 2003 na negen jaar het hbo diploma. Onderstaande tabel geeft een overzicht van het diplomarendement na vijf jaar van de hbo-opleidingen in het ECABO-domein.

Tabel 4.2 Rendement na vijf jaar, startjaar 2007 in %

opleiding	mbo	havo	totaal
accountancy	30,7	37,6	39,9
bedrijfseconomie	39,2	42,7	45,0
bedrijfskunde mer	39,4	47,2	48,2
commerciële economie	40,9	41,1	44,8
communicatie	48,0	52,1	54,5
communication en multimedia design	48,7	38,0	43,9
financial services management	37,3	50,0	45,3
fiscaal recht en economie	27,9	40,4	43,2
hogere juridische opleiding	49,0	51,6	55,6
small business en retail management	33,3	27,7	32,5
sociaal-juridische dienstverlening	48,9	53,6	52,8
vastgoed en makelaardij	32,7	40,3	41,8
vrijtijdsmanagement	48,3	43,4	50,0
totaal heo	42,9	44,1	48,1
totaal hbo	49,9	46,9	53,7

Bron: cijfers.hbo-raad.nl, 2014

Per opleiding verschilt het diplomarendement, afhankelijk van de vooropleiding van de student. Bij de opleidingen Communication en multimediasdesign, Small business en retail management en Vrijtijdsmanagement is het rendement onder mbo-opgeleiden hoger dan onder havisten.

4.5 Diploma's in het hbo

In 2012 hebben 66.395 studenten een diploma in het hbo behaald. Hieronder zijn 14.046 studenten die een diploma hebben behaald van een hbo-opleiding in het ECABO-domein.

Tabel 4.3 Diploma's in het hbo

opleiding	2009	2010	2011
accountancy	766	806	841
bedrijfseconomie	1.516	1.579	1.610
bedrijfskunde mer	1.746	1.653	1.772
commerciële economie	3.013	2.945	3.095
communicatie	1.740	1.725	1.901
communication en multimedia design	674	623	754
financial services management	251	252	283
fiscaal recht en economie	158	172	278
hogere juridische opleiding	80	69	64
informatica	912	782	859
informatiedienstverlening en -management	59	36	46
integrale veiligheid	141	154	186
integrale veiligheidskunde	227	202	267
small business en retail management	659	618	615
sociaal-juridische dienstverlening	495	468	467
vastgoed en makelaardij	446	424	369
vrijtijdsmanagement	682	553	639
totaal hbo ECABO-domein	13.565	13.061	14.046
totaal heo	24.012	23.563	25.339
totaal hbo	63.255	62.968	66.395

Bron: cijfers.hbo-raad.nl, 2014

De hbo-opleiding Commerciële economie heeft verreweg de meeste gediplomeerden in 2011. Daarna volgen Communicatie, Bedrijfskunde mer (management, economie en recht) en Bedrijfseconomie. Zes opleidingen hebben minder dan 300 gediplomeerden.